

*Іван Кузора,
м. Київ,
Денис Буданов,
м. Семенівка*

СУЧАСНЕ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ЗОШ ШЛЯХОМ ЗАСВОЄННЯ НИМИ ЕЛЕМЕНТІВ ХОРТИНГУ

Постановка проблеми. Військово-патріотичне виховання як складова патріотичного виховання є процесом цілеспрямованого, систематичного, організованого та планомірного впливу його суб'єктів на свідомість і поведінку особового складу для формування в нього патріотизму через виховання високих громадянських, моральних, психологічних, військово-професійних і фізичних якостей. Ці якості потрібні військовослужбовцям для реалізації їхнього інтелектуального та творчого потенціалу в інтересах всебічного розвитку суспільства і Збройних сил України, а також забезпечення безумовної готовності до сумлінного виконання громадянського обов'язку та захисту Вітчизни.

У Концепції військово-патріотичного виховання у Збройних силах України зазначено, що патріотизм є важливою якістю особистості українського громадянина. Він містить ціннісний, емоційно-почуттєвий, інтелектуальний, вольовий, мотиваційний та діяльнісний компоненти та проявляється в конкретних вчинках і діяльності людини. Зароджуючись із любові до своєї „малої Батьківщини“, патріотичні почуття, долають низку етапів на шляху до своєї зрілості, підіймаються до загальнодержавної патріотичної самосвідомості, до усвідомленої любові до України, готовності до активної діяльності задля неї. У патріотизмі гармонійно поєднуються найкращі національні традиції відданості Вітчизні та готовності до її захисту [2].

У нормативних документах (Закони України „Про освіту“, „Про загальну середню освіту“, Національна доктрина розвитку фізичної культури і спорту, Концепція військово-патріотичного виховання у Збройних силах України, Концепція допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, Концепція національно-патріотичного виховання молоді та ін.) пріоритетне місце надається патріотичному вихованню, військово-патріотичному вихованню учнівської молоді.

Питання виховання патріотизму та військово-патріотичне виховання висвітлювалися в роботах відомих науковців, педагогів (І. Бех, З. Діхтяренко, Е. Єрмоєнко, К. Журба, М. Зубалій, В. Івашковський, В. Киричок, А. Макаренко, О. Остапенко, В. Сухомлинський, К. Чорна та ін.).

Президент УФХ Е. Єрмоєнко розробив програму „Військово-патріотичне виховання хортингу“. Її мета – національно-патріотичне виховання молодого покоління, формування особистості патріота і громадянина, стійкої мотивації щодо безпечної життєдіяльності та здорового способу життя, уникнення шкідливих звичок, придбання і закріплення навичок дій в небезпечних ситуаціях побутового та громадського походження [1, с. 25]. Мета даної програми збігається з метою військово-патріотичного виховання у Збройних силах України – формування в особового складу патріотичної свідомості, самосвідомості та відповідного комплексу особистісних якостей, що сприяє підвищенню рівня морально-психологічного потенціалу військ (сил), забезпечує сумлінне виконання військовослужбовцями конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України [2]. Перегукуються вона і з цілями Концепції допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді – визначення основних напрямів удосконалення допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді; вироблення єдиних поглядів на проблему виховання патріота і громадянина; формування у молоді високої патріотичної свідомості, національної гідності, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку щодо захисту національних інтересів України тощо [5].

Отже, згадані Програма і Концепція спрямовані на підготовку учнівської, допризовної молоді до оволодіння військовими професіями, формування психологічної

та фізичної готовності до служби в Збройних силах, задоволення потреби молодого покоління у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту Вітчизни.

Українська федерація хортингу (УФХ) і навчальний модуль „Захист Вітчизни“ ставлять схожі завдання, що мають вирішуватись під час навчального процесу та в позакласний час у виховній діяльності учителями предмета „Захист Вітчизни“ і тренерами УФХ.

Мета статті – опис практичної діяльності вчителів предмету „Захист Вітчизни“ та тренерів з хортингу щодо реалізації шляхів військово-патріотичного виховання учнів ЗОШ з елементами бійцівського мистецтва, наслідуваного від запорозьких козаків.

Виклад основного матеріалу.

Основними шляхами реалізації військово-патріотичного виховання старшокласників із елементами хортингу, на нашу думку, є:

1. Здійснення допризовної підготовки та військово-патріотичного виховання молоді відповідно до вимог Конституції (254к/96-ВР) та законів України, актів Президента України та Кабінету Міністрів України із дотриманням таких принципів: державна спрямованість; науковість; пріоритет гуманістичних і демократичних цінностей, повага до конституційних прав і свобод людини і громадянина; виховання молоді на патріотичних, історичних і бойових традиціях Українського народу; взаємозалежність та узгодженість змісту, форм і методів допризовної підготовки та виховної роботи.
2. Дотримання головних завдань допризовної підготовки: ознайомлення молоді з основними положеннями Конституції України (254к/96-ВР) про захист Вітчизни, Законів України „Про оборону України“ (1932-12), „Про загальний військовий обов'язок і військову службу“ (2232-12), інших нормативно-правових актів із питань оборони, військового будівництва та проходження військової служби; усвідомлення молоддю свого обов'язку в разі виникнення загрози суверенітету та територіальній цілісності України; набуття знань про функції Збройних сил України та інших військових формувань, їх характерні особливості; засвоєння основ військової справи, цивільної оборони і медико-санітарної підготовки; здійснення психологічної підготовки до військової служби.
3. Здійснення допризовної підготовки за такими напрямками: вивчення історії українського війська; ознайомлення із законодавством із військових питань; ознайомлення зі структурою та завданнями Збройних сил України та інших військових формувань; вивчення основ Цивільної оборони України; набуття практичних навичок із основ військової справи, у тому числі з вогневої, тактичної, прикладної фізичної та медико-санітарної підготовки; психологічна підготовка.
4. Знання та виконання таких завдань із військово-патріотичного виховання: формування почуття патріотизму, любові до свого народу, його історії, культурних та сторичних цінностей; виховання громадянських почуттів і свідомості, поваги до Конституції (254к/96-ВР) і законів України, соціальної активності та відповідальності за доручені державні та громадські справи; формування здібностей до аналізу зовнішнього та внутрішньополітичного становища; вміння на цій основі самостійно адекватно оцінювати події, що відбуваються у державі і світі, свою роль та місце в цих подіях, а також у підтриманні належної обороноздатності країни; створення нормативно-правової бази та комплексу заходів щодо виховання патріотичних почуттів і свідомості громадян України; формування прагнення до оволодіння військовими знаннями, відповідного рівня фізичною підготовкою та витривалстю; підвищення престижу військової служби, військова професійна орієнтація молоді, формування і розвиток мотивації, спрямованої на підготовку до захисту Української держави і служби у Збройних силах України та інших військових формуваннях, здійснення конкурсного відбору кандидатів для вступу у вищі військові навчальні заклади і проходження військової служби за контрактом; створення системи військово-патріотичного виховання.

5. Військово-патріотичне виховання молоді здійснюється за такими напрямками: державний, соціальний, військовий, психолого-педагогічний, правовий.
6. Використання методів військово-патріотичного виховання молоді: переконання – формування впевненості у суспільній необхідності діяльності з підготовки до захисту Вітчизни; стимулювання – реалізується в різноманітних формах заохочення та змагання; особистий приклад – діяльність вихователя, який має бути взірцем для молоді, забезпечити педагогічну вимогу, вміє надати доручення і перевірити його виконання; самопідготовка – процес активного формування та самовдосконалення молодої людини, виховання почуття патріотизму, яке реалізується шляхом самозоб'язання, самостійного навчання та самоконтролю [5].
7. Посилення ролі родини у процесі національно-патріотичного виховання молоді: створення сприятливого умов для життєдіяльності сім'ї, належних умов для фізичного, інтелектуального, морально-естетичного, освітнього та духовного розвитку дітей та молоді на засадах національних традицій, педагогічної науки та кращого світового досвіду; підвищення педагогічної культури батьків, зокрема шляхом підготовки науково-популярної та методичної літератури з питань національно-патріотичного виховання дітей та молоді у сім'ї, активізація діяльності органів державної влади та громадських структур у цьому напрямі; проведення всеукраїнських заходів за участю батьківської громадськості, спрямованих на популяризацію національно-патріотичного виховання; висвітлення у засобах інформації кращого досвіду родинного виховання [4].
8. Дотримання виховних завдань, що передбачають створення цілісної системи національно-патріотичного виховання молоді: забезпечення сприятливих умов для самореалізації особистості в Україні відповідно до її інтересів та можливостей; формування духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, його історії, Української Держави, рідної землі, родини, гордості за минуле і сучасне на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків культурної спадщини; формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави, підвищення престижу і розвиток мотивації молоді до державної та військової служби; сприяння розвитку фізичного, психічного та духовного здоров'я; задоволення естетичних та культурних потреб особистості тощо [4].

Концепцією військово-патріотичного виховання у Збройних силах України [2] визначено: *суб'єкти військово-патріотичного виховання*: Міністерство оборони України, Генеральний штаб Збройних сил України, органи військового управління та командири (начальники) всіх рівнів; військові заклади культури, наукові установи, навчальні заклади, засоби масової інформації, професійні та аматорські творчі колективи Збройних сил України; представники цивільних наукових установ, навчальних закладів, засобів масової інформації, закладів культури, творчих колективів і громадських організацій та *об'єкти військово-патріотичного виховання*: окремі військовослужбовці, працівники Збройних сил України, ліцеїсти військових ліцеїв; військові та трудові колективи; допризовна молодь, резервісти, учнівська та студентська молодь, вихованці ліцеїв з посиленою військово-фізичною підготовкою тощо.

Відповідно до вищевикладеного в Оболонському районі м. Києва як суб'єкти військово-патріотичного виховання з 2014 року проводиться така робота:

1. У 2014 році **створена творча група** від Оболонського району м. Києва, яка взяла участь в обговоренні та розробленні Проекту навчальної програми „Захист Вітчизни“ у контексті проведеної навчальними закладами столиці роботи з військово-патріотичного виховання, викладання предмета „Захист Вітчизни“ та проведення оборонно-спортивної роботи. *Склад групи*: І. В. Кузора (методист науково-методичного центру), А. І. Мелешенко (вчитель загальноосвітнього навчального закладу району (далі – ЗНЗ) № 157), К. М. Ніканоров (ЗНЗ № 143), О. П. Ващук (ЗНЗ № 226) під керівництвом

С. І. Назарова (методист Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка (далі – ІППО КУ імені Бориса Грінченка). Засідання круглих столів і нарад творчої групи з вищезазначеної теми пройшли: 24.12.14 р, 06.01.2015 р., 28.01.2015 р., 03.02.2015 р., 04.02.2015 р. та 25.02.2015 р. в ІППО КУ імені Б. Грінченка, на військовій кафедрі Національного університету біоресурсів та природокористування, Будинку Товариства сприяння обороні України.

Творча група від Оболонського району розробила та надала пропозиції до Проекту навчальної програми „Захист Вітчизни“ до розділів:

- I. Збройні сили України на захисті Вітчизни.
- II. Міжнародне гуманітарне право про захист жертв війни.
- VIII. Прикладна фізична підготовка.
- IX. Військово-медична підготовка, в якій велику увагу приділено національній дитячо-юнацькій військово-спортивній грі „Хортинг-Патріот“ як складовій проекту.

2. Збірна команда Оболонського району взяла участь в **III-му (міському) етапі військово-спортивних змагань** із вогневої підготовки „Снайпер столиці“ на базі Київського професійного ліцею будівництва і комунального господарства (09 жовтня 2014 р.).

3. Найбільш значимим заходом стала **Всеукраїнська спартакіада з військово-спортивного семиборства** (далі – Спартакіада) (жовтень 2014 р. – травень 2015 р.), в якій зяли участь 12 команд м. Києва. До складу команди Оболонського району було включено 7 учасників ЗНЗ № 104 (переможці II-го (районного) етапу Спартакіади. Директор школи Ю. Г. Ніцу, керівник команди вчитель Р. В. Федорченко, тренер Л. Ю. Зубкова).

4. Команда Оболонського району взяла участь у **III-му (міському) етапі Спартакіади** – тестові змагання-випробування зі стрільби з пневматичної гвинтівки та підтягування на перекладині (база Київського військового ліцею імені І. Богуна). Результати: стрільба з пневматичної гвинтівки – 11 місце, підтягування – 8 місце (04 грудня 2014 р.).

5. Організовано та проведено **тренувальні збори для команди Оболонського району з семиборства** у стрілецькому тирі „Ібіс“ Товариства сприяння обороні України (далі ТСО України). Стрільба з малокаліберної гвинтівки ТОЗ-8 (02 лютого 2015 р.).

6. Команда Оболонського району взяла участь у **III-му (міському) етапі Спартакіади**: у тестових змаганнях-випробуваннях зі стрільби з малокаліберної гвинтівки ТОЗ-8 (база військової кафедри Національного університету біоресурсів та природокористування), посівши 6 місце (11 лютого 2015 р.), та на базі спортивно-технічного центру „Відродження“ ТСО України, посівши 4 місце (16 березня 2015 р.).

7. У **III-му (міському) етапі Спартакіади** команда Оболонського району взяла участь у тестових змаганнях-випробуваннях із плавання (база ЗНЗ № 104 Оболонського району). Результат: 4 місце (09 квітня 2015 р.).

8. Організовано було проведено **тренувальні збори для команди Оболонського району з семиборства** – подолання смуги перешкод, військова частина А-0139 (21 квітня 2015 р.).

9. Команда Оболонського району взяла участь у **фінальних змаганнях Спартакіади** з військово-спортивного семиборства на базі в/ч А-0139 та ЗНЗ № 104. Результати: смуга перешкод – 4 місце, метання гранати – 6, біг на 1000 м – 5, плавання – 2 місце (13–15 травня 2015 р.).

Ці заходи допомогли учням засвоїти основні розділи військово-спортивного багатоборства як виду спорту, який разом із хортингом повною мірою охоплює весь спектр спеціальної спортивно-фізичної підготовки, а також сприяє виробленню морально-вольових якостей майбутніх захисників Батьківщини.

10. **Налагодження співпраці з військовими формуваннями України** як мотиваційної спрямованості до вибору військових професій:

- у школах Оболонського району м. Києва організована методична допомога вчителям предмету „Захист Вітчизни“ у проведенні уроків із тактичної підготовки за темою 3.2 „Солдат у бою“ та військової топографії за темою 7.1 „Орієнтування на місцевості“ із залученням інструкторів полку спеціального призначення МВС України „Азов“ і спеціального підрозділу „Хорт“;

- у рамках Спартакіади із семиборства в ЗНЗ району №№ 252, 157 та „Оболонь“ проведені стрільби з автомата Калашникова за темою „Стрільба з місця по нерухомих цілях“ (база в/ч А-0139, м. Київ);

- організована методична підтримка вчителям предмету „Захист Вітчизни“ у проведенні уроків із основ цивільного захисту за темою 10.3 „Захист населення від надзвичайних ситуацій“ із залученням інструкторів і матеріальної бази Оболонського районного управління Державної служби з надзвичайних ситуацій України;

- організовані виїзні заняття для учнів 11-х класів району за темою „Озброєння та техніка Збройних сил України“ (база військової кафедри Національного університету природокористування та біоресурсів, м. Київ);

- у співпраці з Оболонським районним військовим комісаріатом у школах району підготовлені виставки: „Професійна орієнтація випускників 2015 року“ та фотостенди „Патріот – 2014, 2015“;

- налагоджена співпраця з Оболонським РУ ГУ МВС України в м. Києві щодо визначення стану місць можливого використання зброї (тири для стрільби з пневматичної зброї ЗНЗ району).

11. **Робота з позашкільними навчальними закладами** (комунальної форми власності) та **сприяння роботі громадським організаціям**, які здійснюють патріотичне виховання молоді:

- організовані заняття та методична допомога вчителям предмета „Захист Вітчизни“ у проведенні уроків із військової топографії за темою 7.1 „Орієнтування на місцевості, рух за азимутом“ із залученням інструкторів Центру туризму та краєзнавства учнівської молоді Оболонського району;

- проведені уроки з вогневої підготовки за темою 4.3 „Прийоми і правила стрільби зі стрілецької зброї“ із залученням інструкторів клубу „Школа мужності“;

- взято участь командою Оболонського району з вогневої підготовки „Снайпер столиці“ в урочистостях до Дня Збройних сил України „З вірою у Перемогу!“ (Київський Палац дітей та юнацтва, 03 грудня 2014 р.);

- за підтримки Української федерації хортингу в школах проведені заняття з прикладної фізичної підготовки за темою 8.4 „Основи самозахисту“;

- за підтримки Оболонської організації ТСО України проведено технічний огляд та ремонт пневматичних гвинтівок ІЖ-38 ЗНЗ району №№ 143 та 252;

- організована методична допомога вчителям предмета „Захист Вітчизни“ в проведенні уроків із військово-медичної підготовки за темою 10.1 „Перша медична допомога пораненим та хворим“ із залученням інструкторів Червоного Хреста Оболонського району;

- організовано отримання школами району для проведення уроків за темами військово-медичної підготовки тренажера для серцево-легеневої реанімації від Червоного Хреста Оболонського району;

- на базі ЗНЗ № 214 району проведені шестигодинні курси первинної медичної підготовки для вчителів ЗНЗ із залученням інструкторів Червоного Хреста м. Києва (15 жовтня 2014 р.).

12. Активізація **виховної роботи з дітьми та молоддю засобами дитячої військово-патріотичної гри**:

- проведена районна військово-спортивна патріотична гра „Патріот“ (19–21.11.2014 р.);

- впроваджується проведення у позаурочний час елементів національної дитячо-юнацької військово-спортивної гри „Хортинг-Патріот“, як відродження національно-патріотичного виховання молоді засобами фізичного виховання та спорту.

13. Удосконалення **підготовки та перепідготовки кадрів**, які займаються питаннями національного і патріотичного виховання дітей та молоді в системі освіти:

- проведено семінари та наради з учителями предмета „Захист Вітчизни“ за темами: „Удосконалення педагогічних форм і методів навчання молоді основ військової справи“, „Теоретично-методологічні засади військово-патріотичного виховання“, „Шляхи підвищення ефективності викладання предмета „Захист Вітчизни“ та військово-патріотичного виховання старшокласників“, „Нові підходи до впровадження положень „Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2015–2019 роки“;

- проведено відкритий урок з предмета „Захист Вітчизни“ для директорів шкіл району за темою: „Озброєння та бойова техніка Сухопутних військ Збройних сил України“;

- розроблено методичні рекомендації „Підготовка, технологія проведення та аналіз уроку з предмета „Захист Вітчизни“ та „Вимоги до сучасного уроку з предмета „Захист Вітчизни“: засвоєння знань, умінь, навичок безпосередньо на уроці“ [3, с. 44–47];

- взято участь у військово-патріотичному вишколі, який організував військово-патріотичний клуб „Борівітер“ (м. Бориспіль) у с. Старе Бориспільського району Київської області;

- з 27.06.2015 р. по 03.07.2015 р. представники хортингу Оболоні взяли участь в міжнародному літньому таборі з кіокушинкай карате в місті Приморське (Болгарія), ознайомивши представників різних країн Європи та Африканського континенту з українським національним видом спорту „Хортинг“.

14. З метою вдосконалення військово-патріотичної роботи в районі, поліпшення організації підготовки громадян до військової служби, приписки до призовних дільниць, призову на строкову військову службу створена та пристала до роботи методична рада вчителів предмета „Захист Вітчизни“ при Оболонському районному військовому комісаріаті. Нею розроблено План основних заходів на рік, розклад навчально-методичних зборів і методичних занять з учителями предмета „Захист Вітчизни“ ЗНЗ району.

15. Розроблені та задіяні стенди „Патріот–2014“ та „Патріот–2015“ з інформаційними матеріалами по вищим військовим навчальним закладам для проведення заходів профорієнтації.

16. З 27.07.2015 р. по 30.07.2015 р. проведено об'їзд – огляд готовності загальноосвітніх навчальних закладів Оболонського району до нового 2015–2016 навчального року.

Практична діяльність в Семенівському районі Чернігівської області:

1. У лютому 2014 року в Семенівській дитячій юнацькій спортивній школі відбулося урочисте відкриття нового відділення єдиноборства – „Хортинг“. На відкритті були присутні керівники Семенівської районної державної адміністрації та народний депутат Верховної Ради України Анатолій Євлахов. Завдяки допомозі народного депутата зал хортингу був облаштований новим напільним покриттям „татами“.

2. У м. Семенівка цього ж місяця було засновано ГО „Спортивний клуб хортингу „Клейнод“.

3. З метою проведення регулярних планових занять із хортингу – національного виду спорту України в березні 2014 р. була відремонтована додаткова спортивна зала.

4. У березні 2015 року відкрита секція з хортингу в с. Іванівка Семенівського району.

У період із квітня по травень 2015 року відділення спортивної школи з хортингу взяло участь у змаганнях різних рівнів:

- міжнародні змагання „Пам'яті героїв Чорнобиля – 2015“ (м. Славутич), Ілля Буданов посів *друге місце* з кіокушинкай карате;

- Міжнародний турнір із хортингу „Бебі–Актив 2015“ (м. Київ): *перші міся* – Євген Ігнатенко, Ілля Буданов, Ілля Желтобрюх; *другі міся* – Бахир Кирило, Хулап Соломія, Бондаренко Ярослав;
- чемпіонат України з хортингу (3–4.04.15 р.) у розділі „двобій“ *срібним призером* став Загоруйко Максим, здобувши звання кандидата в майстри спорту України;
- на відкритому чемпіонаті Чернігова з кіокушинкай карате: *перші міся* – Євген Ігнатенко, Кирило Бахир, Кирило Садовніков, Ілля Желтобрюх, Соломія Хулап, Даниїл Горелій, Бажен Кривенко; *другі міся* посіли Юрій Товстиженко, Максим Загоруйко, Ярослав Бондаренко, Микита Михайленко, Ілля Буданов; *третьою* стала Настя Єрмак.

5. Урочисте відкриття спортивно-тренувальної оздоровчої бази в с. Залізний Міст відбулось 02.08.2015 р., як і планувалося, на день ВДВ. Девізом дня було: „Ніхто крім нас!“. Даний проект було здійснено завдяки громаді та групі ініціативних людей на чолі з Юрієм Сеньком (головою сільгосподарського підприємства ПСП „Степанич“), які втілили в життя свіжу та цікаву ідею по створенню такого чудового місця. Воно сприятиме: розвитку хортингу – національного виду спорту України; залучення дітей та юнацтва до занять фізичною культурою і спортом; сприяння патріотичному вихованню молоді та її орієнтації на здоровий спосіб життя; організацію дитячого дозвілля.

6. З 02.08.2015 р. – перший заїзд дітей на двотижневий навчально-оздоровчий тренувальний процес. Навчально-оздоровча програма („Захисник“, „Лісова варта“ від табору всебічного розвитку „ProfyCamp“) була насиченою та цікавою, пізнавальною, наповненою і творчими, і спортивно-оздоровчими, і виховними заняттями та цікавими екскурсіями. Прийшли на цю програму 16 дітей (м. Семенівка – 5, м. Чорного Рогу – 1, с. Залізний Міст – 1, м. Київ – 9). Заняття проводили чотири інструктори з м. Семенівка та м. Київ.

Серед занять: тренінг на самопізнання та довіру, лекторій по Чернігівській області, знайомство з цікавими людьми, майстер-клас по виготовленню м'яких іграшок від народної майстрині Марини Самойленко, опанування смуги перешкод, військові, тактичні, патріотично-виховні вправи, розвідувальна підготовка, топографія, основи самозахисту, екскурсії, відвідування майстер-класу з образотворчого мистецтва, прослуховування лекції з історії, ознайомлення з різними оздоровчими та тренувальними системами тощо.

Отже, спортивно-тренувальна оздоровча база здійснює роботу за такими напрямками: спортивно-оздоровчий, розважальний, трудовий, екскурсійний, туристичний, військово-прикладний, національно-патріотичний.

Програмою також були передбачені цікаві екскурсії: до Семенівського краєзнавчого музею, до с. Чайкіне, до страусиної ферми у с. Леонівка тощо. Тож у дітей та інструкторів було море позитивних вражень!

Кожен учасник отримав сертифікат, що засвідчує виконання вимог військово-патріотичної програми „ЗАХИСНИК“ або спортивно-туристичної програми „ЛІСОВА ВАРТА“ табору всебічного розвитку „ProfyCamp“ та набуття навичок із таких дисциплін: інженерна підготовка, військова медична підготовка, тактична підготовка, розвідувальна підготовка, військова топографія, основи самозахисту за системою підготовки з військово-спортивного хортингу, квести на ефективну комунікацію та самопізнання, тренінги на особистісте та командне лідерство, а також взяв участь у Національній дитячо-юнацькій військово-спортивній грі „ХОРТИНГ-ПАТРІОТ“. Відповідно до рішення організаційного комітету (від 12.08.2015 р.), учаснику надається членство в наступних організаціях: Всеукраїнська громадська організація „Українська Федерація Хортингу“, Всеукраїнська громадська організація „Федерація військово-спортивного хортингу України“, Всеукраїнська громадська організація „Табір всебічного розвитку „ProfyCamp“ та Громадська організація „Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра „ХОРТИНГ-ПАТРІОТ“. Інструкторський склад було відзначено подяками від Міністерства молоді та спорту України за вагомий внесок у справу розвитку національного виду спорту хортинг, залучення дітей та юнацтва до

занять фізичною культурою і спортом, сприяння патріотичному вихованню молоді та її спрямування до здорового способу життя, організацію і підтримку дитячого дозвілля.

Наприкінці зміни спортсмени-хортингісти з Семенівки були запрошені на ярмарок в м. Бахмач для участі в розважальній програмі з показовими виступами.

Інструкторами та тренерами з хортингу в школах м. Семенівка проводились військово-патріотичні заходи, різноманітні за змістом і спрямованістю: а) інформаційного, просвітницького характеру (лекції, політінформації, конференції, зустрічі, тематичні вечори, бесіди); б) дійового, практичного спрямування (окремі види змагань, конкурси, гурткова та шефська робота, екскурсії, робота із вдосконалення навчально-матеріальної бази закладу освіти); в) комплексні, з усвідомленням їх суспільної та особистісної значущості (дискусії, огляди-конкурси, військово-спортивні свята, походи по місцях бойової та трудової слави народу України, декади оборонно-масової роботи.

Про різноманітність форм військово-шефської роботи в школі свідчать такі заходи:

- організація тематичних вечорів, зустрічей з воїнами-афганцями, сім'ями військовослужбовців, допомога ветеранам і вдовам, учасникам бойових дій АТО, мобілізованим;
- залучення молоді до участі в упорядкуванні меморіальних комплексів, пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників Вітчизни;
- надання допомоги місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування у проведенні урочистостей, присвячених пам'ятним датам;
- організація змагань із військово-прикладних видів спорту (хортингу) та їх проведення.

Висновки:

1. За підсумками 2014–2015 навчального року з військово-патріотичного виховання та оборонно-спортивної роботи й з нагоди 70-тиріччя Перемоги над нацизмом та 70-ї річниці закінчення Другої світової війни Управління освіти Оболонського району нагороджено Дипломом від Голови Київської міської організації ТСО України за 1-е місце серед управлінь освіти м. Києва.

2. Завдяки спортсменам, які професійно, безкомпромісно та рішуче відстоювали честь рідного міста та області на різних спортивних аренах, м. Семенівку знають далеко за межами регіону та області.

3. Сьогодні вже розпочалася підготовка до першого чемпіонату Світу з хортингу, який буде проходити 24-27.09.15 р. в м. Кендзежин-Козле Народної Республіки Польща. Участь у ньому візьмуть чотири спортсмени з м. Семенівка: Олексій Дейнеко, Юрій Товстиженко, Даниїл Горелій, Максим Загоруйко, які будуть представляти Україну на міжнародній арені у найважчій версії хортингу ММА „Двобій“ – змішані єдиноборства.

4. Під час підготовки до першого чемпіонату Світу з хортингу планується проведення спортивно-тренувального збору із залученням провідних спортсменів України на тренувальній базі в с. Залізний Міст Семенівського району, яку урочисто було відкрито у серпні 2015 року. Ця спортивно-тренувальна база – найяскравіший приклад активності громади району.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Єрмоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посібник / Е. А. Єрмоменко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.
2. Концепція військово-патріотичного виховання у Збройних Силах України: Обласний центр патріотичного виховання молоді Запорізької обласної ради [Електроний ресурс]. – Режим доступу : <http://ocpvm.org.ua/kontseptsiya-vpv-u-zsu>.
3. Кузора І. Реалізація військово-патріотичного виховання старшокласників із елементами хортингу / І. Кузора // Матеріали науково-практичного семінару, присвяченого Першому чемпіонату України з поліцейського хортингу : зб. наук. праць / [ред. рада : Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – С. 42–47.

4. Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/legislation/other/5397/>.
5. Про Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/948/2002>.

REFERENCES

1. Yeromenko, E. A. (2014). *Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy* [Horting – A National Sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V.
2. *Kontsepsiia viiskovo-patriotychnoho vykhovannia u Zbroinykh Sylakh Ukrainy: Oblasnyi tsentr patriotychnoho vykhovannia molodi Zaporizkoi oblasnoi rady* [The concept of military-Patriotic education in the Armed Forces of Ukraine: Regional center of Patriotic education of youth of Zaporizhzhya regional Council]. Retrieved from <http://ocpvm.org.ua/kontsepsiya-vpv-u-zsu>.
3. Kuzora, I. (2015). *Realizatsiia viiskovo-patriotychnoho vykhovannia starshoklasnykiv iz elementamy khortynhu* [Implementation of military-Patriotic education of senior pupils with the elements of Harting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). In *Materialy naukovo-praktychnoho seminaru, prysviachenoho Pershomu chempionatu Ukrainy z politseiskoho khortynhu* (pp. 42–47). Kyiv: Palyvoda A. V.
4. *Pro zatverdzhennia Kontsepsii natsionalno-patriotychnoho vykhovannia molodi* [On approval of the Concept of national-Patriotic education of youth]. Retrieved from <http://osvita.ua/legislation/other/5397/>.
5. *Pro Kontsepsiiu dopryzovnoi pidhotovky i viiskovo-patriotychnoho vykhovannia molodi* [On the Concept of pre-conscription training and military-Patriotic education of youth]. Retrieved from <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/948/2002>.

Іван Кузора, Денис Буданов.

Сучасне військово-патріотичне виховання учнів ЗОШ шляхом засвоєння ними елементів хортингу.

Звернено увагу на Концепцію військово-патріотичного виховання у Збройних силах України, Концепцію допризовної підготовки і військово-патріотичного виховання молоді, Концепцію національно-патріотичного виховання молоді, нормативні документи, програму „Військово-патріотичне виховання хортингу“. Перераховано: основні шляхи реалізації військово-патріотичного виховання старшокласників із елементами хортингу; робота, що проводиться з 2014 року в Оболонському районі м. Києва та в Семенівському районі Чернігівської області. Описано проект – відкриття спортивно-тренувальної оздоровчої бази в с. Залізний Міст (02.08.2015 р.). Під девізом дня: „Ніхто крім нас!“ база працює за напрямками: спортивно-оздоровчий, розважальний, трудовий, екскурсійний, туристичний, військово-прикладний, національно-патріотичний. Кожна дитина отримала сертифікат, що засвідчує виконання ним вимог військово-патріотичної програми „ЗАХИСНИК“ або спортивно-туристичної програми „ЛІСОВА ВАРТА“ табору всебічного розвитку „ProfyCamp“, з отримання навичок із таких дисциплін: інженерна підготовка, військова медична підготовка, тактична підготовка, розвідувальна підготовка, військова топографія, основи самозахисту за системою підготовки з військово-спортивного хортингу, тренінги з особистісного та командного лідерства, а також взяв участь у Національній дитячо-юнацькій військово-спортивній грі „ХОРТИНГ-ПАТРІОТ“.

Ключові слова: *хортинг, учні, військово-патріотичне виховання, концепції, програми, шляхи реалізації, проект, спортивно-тренувальна оздоровча база, дисципліни, напрями роботи, спортивно-оздоровчий, розважальний, трудовий, екскурсійний, туристичний, військово-прикладний, національно-патріотичний.*

Ivan Kuzora.

Modern military-patriotic education of the pupils in public schools by learning the elements of Horting.

Department of Education of Obolon district in Kyiv city (Lajos Gavro Str. 11-A, Kyiv, Ukraine).

Denys Budanov.

Trainer-teacher (Red Square 7, Semenivka vilage, Chernihiv region, Ukraine).

Attention of the authors is paid to the Concept of military-patriotic education of the Armed Forces of Ukraine, as well as to the Concept of pre-conscription training and military-patriotic education of youth, the concept of national-patriotic education of youth, regulations and the program „Military-patriotic education of Horting“. The following issues were mentioned: basic ways for military-patriotic education of the upper form pupils with the elements of Horting; description of work that has been carried out since 2014 in Obolon district of Kiev city and Semenivka village of Chernigov region. According to the scope of the project, the training-recreational camp was opened in the „Iron Bridge“ village (on 02.08.2015) under the motto „Nobody but us!“ The camp works on the following basics areas: sports, entertainment, labour, sightseeing, tourism, military-applied and national-patriotic. Each child received a certificate of „ProfyCamp“ – the comprehensive development camp, on fulfilment of requirements of military-patriotic program „Defender“ or sports-tourism program „Forest Guard“. The followingskills were obtained by the children: engineering training, military medical training, tactical training, intelligence training, military topography, basics of self-defence, system of military training of Horting, training of personal and team leadership, participation in the National military-sports game for children and youth „Horting-patriot“.

Key words: *Horting, students, military-patriotic education, concepts, programs, ways of implementation, design, sports and recreation camp, training, discipline, work assignments, sports, entertainment, labour, sightseeing, tourism, military-applied, national patriotic.*

Иван Кузора, Денис Буданов.

Современное военно-патриотическое воспитание учеников СШ посредством усвоения ими элементов хортинга.

Обращено внимание на Концепцию военно-патриотического воспитания в Вооруженных силах Украины, Концепции допризывной подготовки и военно-патриотического воспитания молодежи, Концепцию национально-патриотического воспитания молодежи, нормативные документы, программу „Военно-патриотическое воспитание хортинга“. Перечислено: основные пути реализации военно-патриотического воспитания старшеклассников с элементами хортинга; работа, проводимая с 2014 года в Оболонском районе г. Киева и в Семеновском районе Черниговской области. Описано проект – открытие спортивно-тренировочной оздоровительной базы в с. Железный Мост (02.08.2015 г.) Под девизом дня: „Никто кроме нас!“ база работает по направлениям: спортивно-оздоровительный, развлекательный, трудовой, экскурсионный, туристический, военно-прикладной, национально-патриотический. Каждый ребенок получил сертификат, который удостоверяет выполнение им требований военно-патриотической программы „ЗАЩИТНИК“ или спортивно-туристической программы „ЛЕСНАЯ СТРАЖА“ лагеря всестороннего развития „ProfyCamp“, по приобретению навыков по следующим дисциплинам: инженерная подготовка, военная медицинская подготовка, тактическая подготовка, разведывательная подготовка, военная топография, основы самозащиты по системе подготовки по военно-спортивному хортингу, тренинги по личностному и командному лидерству, а также принял участие в Национальной детско-юношеской военно-спортивной игре „ХОРТИНГ-ПАТРИОТ“.

Ключевые слова: *хортинг, ученики, военно-патриотическое воспитание, концепции, программы, пути реализации, проект, спортивно-тренировочная оздоровительная база, дисциплины, направления работы, спортивно-оздоровительный, развлекательный, трудовой, экскурсионный, туристический, военно-прикладной, национально патриотический.*